

УДК 007: 304: 070

Скуртул Г. С.

канд. філол. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

ГЕНЕЗА І ТРАНСФОРМАЦІЯ УКРАЇНСЬКОГО РАДІОМОВЛЕННЯ В НАРАТИВНИХ АУДІОПОДКАСТАХ: ДИДАКТИЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ДЛЯ МАЙБУТНІХ ЖУРНАЛІСТІВ

Сучасний медіапростір України перебуває в стані активної трансформації – традиційні форми мовлення не просто відходять у минуле, а еволюціонують, знаходячи нове життя в цифрових форматах. Одним із найбільш репрезентативних явищ цього процесу є наративний аудіоподкастинг – формат, що поєднує документальну точність радіо, сторітелінгову драматургію та логіку споживання контенту за запитом. Актуальність дослідження зумовлена необхідністю теоретичного осмислення того, як історія та професійні стандарти українського радіомовлення інтегруються в сучасний подкастинг, а також визначенням потенціалу цих медіапродуктів як навчального інструментарію для підготовки майбутніх журналістів. В умовах надлишку швидкої інформації саме наративні аудіопроєкти стають засобом формування професійної ідентичності та збереження історичної пам'яті фаху.

Вивчення подкастингу в українському науковому дискурсі вже має історію. Зокрема, жанрові й типологічні особливості аудіоконтенту досліджували Г. Царик, І. Гаврилук, Н. Санакоєва; комунікаційний потенціал і психологію сприйняття подкастів – М. Бутиріна; трансформацію радіо в інтернет-середовищі: О. Гоян, А. Волошин; класифікацію подкастів – Т. Булах. Проте аспект інтерпретації історії радіомовлення через сучасні подкаст-формати та їхню інтеграцію в освітній процес журналістської підготовки залишається недостатньо висвітленим. Об'єкт нашої наукової розвідки – сучасні українські наративні подкасти, що фокусуються на медіаісторії та трансформації фаху, зокрема проєкти «Мед для вух» (Суспільне Мовлення), «Життя в ефірі» (Українське Радіо) та «ЖурфакТИ на війні» (студентський аудіопроєкт).

Ключовим, на нашу думку, для розуміння генези радіо в аудіоформаті є проєкт «Життя в ефірі» (до 100-річчя Українського Радіо), який можна

назвати найповнішим комплексним дослідженням історії мовника. Цей подкаст фактично виконує функцію медіархіву, опрацьовуючи тисячі сторінок документів (від винайдення технології М. Пильчиковим та С. Айзенштейном до перших етерів у Харкові) та свідчення ветеранів. У випусках автори реконструюють еволюцію «живого слова» до сучасності. Трансформація тут виражається в переході від лінійного мовлення до нелінійного наративу, де вперше оприлюднені архівні справи розстріляних у сталінські часи працівників радіо та голоси легендарних дикторів, що монтуються із сучасним саунд-дизайном. Для майбутніх журналістів цей проєкт є взірцем того, як працювати з акустичною спадщиною, перекодовуючи архів у зрозумілий для цифрової аудиторії контент.

Дидактична цінність проєкту конкретизується через набір професійних компетенцій, які можуть бути інтегровані в освітній процес. По-перше, у технологічній грамотності – студенти отримують розуміння еволюції звукозапису – від допліксової ери до сучасних цифрових можливостей. По-друге – жанрове розмаїття. В епізодах розкривається специфіка радіотеатру, музичного мовлення (історія Будинку звукозапису, Радіо «Промінь» і «Культура») та культурно-просвітницьких програм. По-третє, кризова журналістика: досвід мовлення з потяга в 1943 році або робота як єдиного джерела інформації для окупованих територій під час повномасштабного вторгнення (2022) вчать студентів оперативності та відповідальності. По-четверте, професійна етика: матеріали про репресованих працівників 1930-х років та вміння «говорити між рядками», обходячи радянську цензуру, акцентують на цінності свободи слова.

Особливе місце у формуванні професійних компетенцій посідає подкаст «Мед для вух». Його дидактичний потенціал полягає в аналізі актуального стану аудіоіндустрії через досвід провідних медійників. Проєкт дає відповіді на питання трансформації форматів: від класичного радіо до відеоподкастів, розкриває особливості створення успішних аудіошоу та пояснює, чому сучасні медіа дедалі частіше обирають аудіо для висвітлення суспільно важливих тем. Це дозволяє студентам поєднати історичну оптику з розумінням ринку, монетизації та аудиторних практик споживання контенту.

Логічним доповненням ретроспективного аналізу є мультимедійний проєкт «ЖурфакТи на війні». Якщо попередні об'єкти дослідження фокусуються переважно на становленні інституцій, то цей подкаст документує безпосередню трансформацію фаху в реальному часі під впливом повномасштабної агресії. На прикладі досвіду медійників (А. Юрченко, М. Кушнір, О. Мороз та ін.) студенти опановують новітні аспекти професії: жанрово-тематичну адаптацію (трансформацію розслідувань у фіксацію воєнних злочинів та OSINT-журналістику), психологічну стійкість та етику інтерв'ювання людей із травматичним досвідом. Важливим елементом

навчання стає розгляд феномену етичної самоцензури під час війни та практичної безпеки, що включає специфіку взаємодії з пресофіцерами та критичну роль постпродакшну (блюкування облич та місцевості).

Отже, дидактичний потенціал наративних подкастів базується на методиці роботи з усною історією, опануванні складного монтажу та формуванні медіаідентичності. Водночас вони є інструментом реконструкції генези українського радіомовлення, демонструючи безперервність професійних стандартів у нових технологічних умовах. Трансформація радіо в подкастинг окреслюється як перехід від лінійної ефірної моделі до нелінійного персоналізованого аудіоспоживання без втрати документальної та етичної основи фаху. У навчальному вимірі це дозволяє використовувати наративні подкасти як інтегрований дидактичний інструмент, що поєднує історичне знання, практики аудіовиробництва та формування критичного мислення. Подкастинг постає не лише як формат сучасних медіа, а як ефективна освітня технологія підготовки журналістів, здатних працювати в умовах цифрової конвергенції та суспільних криз.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Все про подкасти у подкасті «Мед для вух». *Суспільне Мовлення*. URL: <https://corp.suspilne.media/novyny/50814-vse-pro-podkasty-u-podkasti-med-dlya-vuh/> (дата звернення 30.03.2026).
2. «Життя в ефірі»: до свого 100-річчя Українське Радіо презентує новий проєкт. *Суспільне Мовлення*. URL: <https://corp.suspilne.media/newsdetails/zhyttia-v-efiri-do-svoho-100-richchia-ukrainske-radio-prezentuie-novyi-proiekt/> (дата звернення 30.03.2026).